

Hyväosaisten suuremmat omavastuut mahdollistaisivat kevyemmän verotuksen

- **Sosiaalitili on sosiaaliturvan rahoitusmalli, jossa hyväosaisten nykyistä suuremmat omavastuut mahdollistavat verotuksen keventämisen.**
- **Omavastuut lisääisivät kannusteita työllistymiseen ja terveempiin elämäntapoihin.**
- **Sosiaaliturvan tietyn osan rahoittaminen tilien avulla on sitä järkevämpää, mitä suurempaa osaa kansasta turvan tarve koskee.**

Sosiaaliturvan rahoittamista sosiaalitilien avulla on kuvattu Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn tutkimuksessa *Sosiaalitilit ja moraalikato* (Keskusteluaiheita No. 1181). Tutkimuksessa tarkastellaan kansainvälisten kokemusten ja tutkimusten pohjalta sosiaalitilien soveltuvuutta erityisesti työttömyysturvan eri muotoihin sekä terveydenhoitoon. Tutkimuksen ovat tehneet SATA-komitean toimeksiannosta tutkimusneuvonantaja **Jukka Lassila** ja tutkimusjohtaja **Tarmo Valkonen**.

Vakuutustoiminnan keskeisiä ongelmia on niin sanottu moraalikato. Vakuutustapahtuman riski kasvaa, koska vakuutettu muuttaa käyttäytymistään vakuutusturvan vuoksi. Ilmiö esiintyy samanlaisena sekä yksityisissä vakuutuksissa että sosiaaliturvassa. Ongelmaa pyritään yleensä lieventämään omavastuilla. Jos sosiaaliturvan rahoitus järjestetään henkilökohtaisten sosiaalitilien avulla, omavastuut voidaan toteuttaa nykyistä kannustavammin, vaikka etuudet pysyisivät ennallaan.

Henkilökohtaiset sosiaalitilit rahoitettaisiin ohjaamalla niille osa nykyisistä veroista. Kirjoittajat arvioivat, että tilien käyttöönotto vähentäisi moraalikatoa: Ihmiset pyrkivät välttämään vahingon sattumista ja minimoimaan sen aiheuttamia kustannuksia, jos osankin niistä joutuu rahoittamaan itse.

Esimerkiksi työttömyysturvan osalta järjestelmä voisi toimia niin, että työttömyysjaksot rahoitettaisiin omalta tililtä. Oikeus etuuksiin ja niiden suuruus säilyisi täsmälleen nykyisen kaltaisena. Jos työttömyysjaksoja olisi usein, tili tyhjenisi ja sille kertyisi velkaa. Velan saisi anteeksi jäädessään eläkkeelle. Jos työttömyysjaksoja olisi harvoin ja ne olisivat lyhyitä, tilille kertyisi rahaa, jonka voisi nostaa eläkkeelle jäädessään.

Tilille kertyneen rahan menettämisen riski kannustaisi osaltaan etsimään uutta työtä heti työttömäksi jäämisen jälkeen. Tämä piirre puuttuu nykyisestä työttömyysvakuutuksesta. Jos tilille kertyisi velkaa, positiivisia kannustevaikutuksia ei syntyisi sen enempää kuin nykyisessä työttömyysturvassakaan.

Julkisissa terveyspalveluissa on viime aikoina otettu enenevästi käyttöön asiakasmaksuja, jotka kuitenkin saattavat estää pienituloisia ja paljon sairastavia käyttämästä terveystensä kannalta tarpeellisia palveluja. Terveystilin yksinkertaisin sovellus kattaisi terveydenhuollon asiakasmaksut ja sairausvakuutuksen omavastuut, jotka nykyisellään saattavat aiheuttaa ongelmia pienituloisille. Omavastuut ja asiakasmaksut voisivat olla nykyistä suuremmat, jos ne eivät kohdistuisi palveluja usein tarvitseville.

Sosiaalilitit soveltuvat parhaiten sellaisiin sosiaaliturvan osiin, jossa turvan tarve jakaantuu mahdollisimman laajalle väestön keskuudessa. Silloin menoista suurempi osa kohdistuu elinkaarinäkökulmasta hyväosaisille, joilla on varaa rahoittaa harvoin sattuva tarve kokonaan omalta tililtään.

Lisätietoja:

Jukka Lassila, puh. (09) 6099 0221

Tarmo Valkonen, puh. (09) 6099 0258